

Çukurova'dan Anadolu ulusallığına, dünyanın evrenselliğine sözün büyücüsü! Yaşar Kemal!

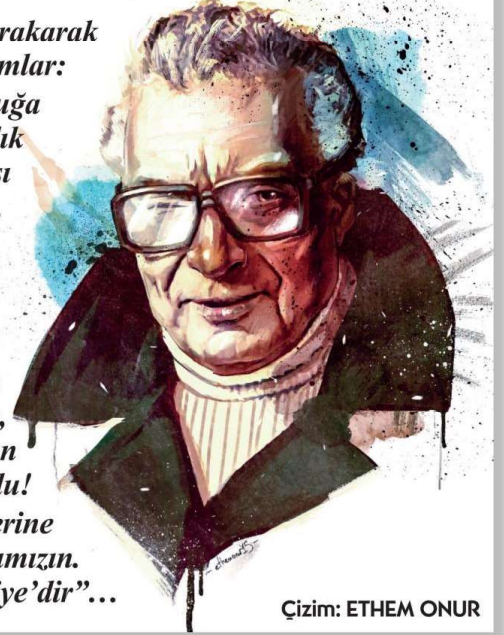
TAMAM
Cumhuriyet
com.tr.de

28 Şubat 2015'te çok sevdiği doğayı ve "o güzel insanları" bırakarak aramızdan ayrılan Yaşar Kemal, yazarlığını şu cümlelerle tanımlar:

"Yoksulluk, insanoglunun başına gelen en büyük felakettir; yoksulluğa karşı savaşımı amaç belledim... İşkence, savaş, yoksulluk, sömürü insanlık suçlarıdır. İnsanın insanı aşığılaması, insanın acılara katılmaması ya da katılmaması da bağışlanamaz. İnsanın gücüne inanıyorum, sözün gücüne de bundan dolayı inanıyorum. Edebiyatımı bu gücün üstüne kurmaya çalıştım..."

Bu cümleler, yaşamın anlamını insan soyunun ölümsüzlüğünde bulan bir yazarın, bu ölümsüzlüğü destanlarda arayışının, yazarlığını bu temele kurmasının özüdür. Çukurova yerelinden Anadolu ulusallığına, oradan dünyanın evrenselliğine uzandı. İnsanı, doğayı, aşkı, sevdayı, yoksulluğu, mazlumları ve zalimleri, insanın insana ettiğini yazdı. Emegin ve insan sevgisinin yüceldiği bir ses oldu. Anadolu'nun sesi oldu!

Yurdunun insanlarının yaşam serüvenlerini trajik insanlık senfonilerine dönüştürdü. Ağarttı yüzünü toprağımızın, insanımızın, sanatımızın. Özdemir İnce'nin dediği gibi Yaşar Kemal Türkiye'dir"...

Çizim: ETHEM ONUR

ÖNER YAĞCI

ÇAĞDAŞ EDEBİYATIN DEVI!

"Benim için dünya bin çiçekli bir kıldır bahçesidir; bir çiçeğin bile yok olmasını, dünya için büyük bir kayıp sayarım... İstedim ki, beni okuyanlar sevgi dolu olsunlar, insana, kurda kuşa, börtü böceğe, tekmil doğaya, bu görkemli kıldır toprağına, saygı dolu olsunlar..."

Ben üç şeyle övünmesini isterim Türkiye'nin: Atatürk'ün getirdiği kendine dönüş ve bağımsızlık politikası, Hakkı Tonguç'un getirdiği demokratik eğitim ve Nâzım Hikmet'in getirdiği insancıl uluslaşma şiiir..."

Yaşar Kemal

Çağların anlatım geleneğini ustalıklı sürdürülen, bir destan sü-rükleyiciliğiyle, titiz ayrıntıları ve doğal gerçekliği iç içe anlatan Yaşar Kemal (6 Ekim 1923 - 28 Şubat 2015), canlı, duyarlı, zenginleştirilmiş diliyle tadımsız meyveler sundu. Onun meyveleriyle sunduğu, halk diliyle yoğun bir evrensel birikimdir.

"Bu ülkede dört şey olmayacak; kadın, çocuk, ağaç, sokak hayvanı" diyen Yaşar Kemal'e, "Çağdaş Homeros, edebiyatımızın usta arısı, Anadolu'nun sesi, yaylaların sözlüğü, çağdaş edebiyatın devi, bir destan rüzgârı, geniş bir nehrin akışı, sevincin, ışığın türküçüsü, insanlığın çağdaş destancısı, bin bir renk bin bir çiçek, sözün büyücüsü, çağımızın büyük romancısı, göziyle kartal avlayan yazar, değışi-

min destancısı, insanı, toplumu, dünyayı kucaklayan yazar" denildi. "Yaşar Kemal Türkiye'dir" dedi Özdemir İnce...

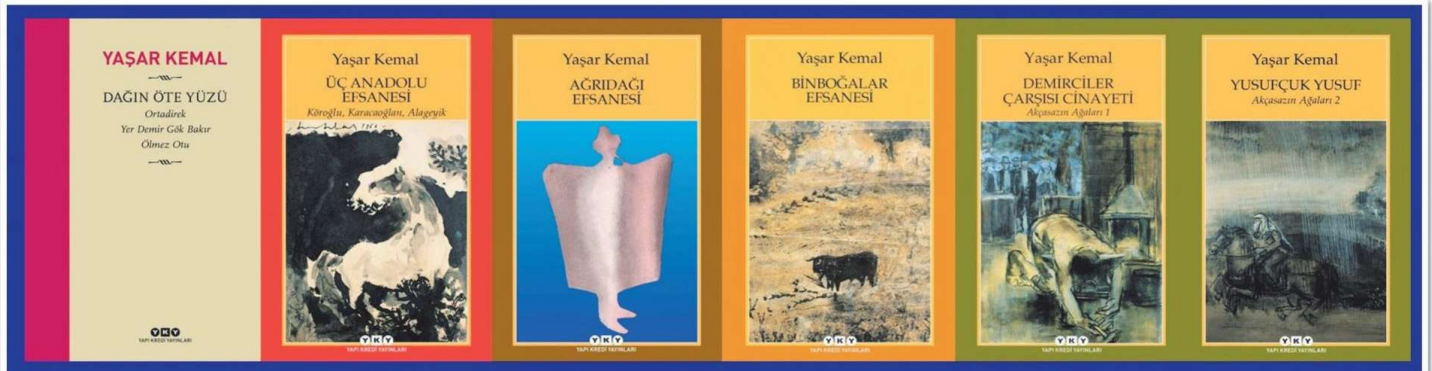
KEMAL SADIK GÖĞELİ'DEN YAŞAR KEMAL'E...

Ailesinin Van'dan göçtüğü Çukurova'daki Hemite köyünde doğmuş. Cumhuriyetle yaşıt. 5 yaşındayken babası gözlerinin önünde öldürülmüş. 12 yaşına kadar süren kekemeliğini türküler söyleyerek yenen, bir kurban kesimi sırasında kazada sağ gözünü kaybeden, köyünde okul olmadığı için iki kilometre uzaktaki bir başka köye okula giden Kemal Sadık Göğeli'nin, sonraki yaşamıyla "Yaşar Kemalleşmesi", Anadolu'daki insanlaşma savaşımının bugünde yaşadıklarımızdır aslında.

İŞÇİ, BEKÇİ, IRGAT, AMELE, ÖĞRETMEN, KİTAP MEMURU VE...

Kemal Sadık Göğeli, ağıtlarla, türkülerle, manilerle, halk şiiiriyle büyür. Ortaokulu bitirmeden hayata atılır. Çırçır fabrikasında çalışır, bostan bekçiliği, ayakbabcı çıraklığı, ırgatlık, amelebaşılık, traktörcülük, öğretmenlik, Adana'da Ramazanoglu Kitaplığı'nda kitaplık memurluğu yapar ve oradaki kitapları su gibi okur, alır dağarcığına. Çevresine alıcı gözlerle bakar, alıcı gözlerle dinler çevresinden, öğrenir.

Adana'da sürgünde olan Abidin ve Arif Dino'yla dostluğu eklenir öğrenme sürecine. Homeros'a, Don Kişot'a, Karacaoğlan'a, Stendhal'e sevdalanır. Yazmaya halk dilindeki gizin gücünden aldığı bir söyleyişle, anlatımla var >>

olmaya, Yaşar Kemal olmaya başlar.

CUMHURİYET GAZETESİ RÖPORTAJLARI...

20 yaşındayken bölgesindeki ağtıkları derlediği *Ağtılar* ilk kitabı olur. "Komünist Partisi kurmaya teşebbüs etmek"ten tutuklanarak bir yıla yakın Kozan cezaevinde kalır ve çıkınca ver elini İstanbul der.

Gülhane'de arzuhalçilik, Sarayburnu'nda balıkçılık yapar ve Cumhuriyet çocuğu Yaşar Kemal, Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasi açıdan büyük değişimlerin yaşandığı 1951-1963 yılları arasında röportajcı olarak Cumhuriyet gazetesiyse buluşur. *Çukurova Yana Yana*, *Peri Bacaları*, *Bu Diyar Baştan Başta*, *Denizler Kurudu*, *Nuh'un Gemisi*, *Bir Bulut Kaynıyor*, *Allahın Askerleri*, onun bu döneminin ürünleri olur.

Kavrayıcı ve sürükleyici bir üslupla aktardığı, insanların ve doğanın derinlerini kendine dert edinen *Yanan Ormanlarda 50 Gün* adlı röportajıyla dikkat çeker.

"O röportajı yapmak için İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesine gittim. O fakültede 5-6 ay kadar çalıştım; okumalar yaptım. Orman için ne diyorlar, diye araştırdım. Ne kadar yazı varsa, kitap varsa okudum... Şu an hâlâ müthiş bir orman kültürüm var. Röportaj için yaptım bunları ben..." demesi onun anlatma gücünün gizemini ortaya koyan bir gerçekliktir.

ZENGİN DÜŞ VE DÜŞÜN DÜNYASIYLA HAREKETE GEÇTİ, ADIM ADIM USTALAŞTI

"Yazmaya karar verdiğimde de ne yapacağımı aşağı yukarı biliyordum. Büyük bir doymazlıkla, ustalar ne yapmışlar, diye okumaya çalışıyordum. Okumaya, anlamaya. İnsanlar kimdi, doğa neydi, merakım engel tanııyordu. Küçük bir ot parçası, bir pınarın akışı, bir kelebeğin saatlerce kıpırdamadan bir dal, bir yaprak üstünde duruşu benim için bir tanrıydı. Yeni bir kuş tanımak, yeni bir insan davranışına tanıklık etmek benim için bir sevinç, bir aydınlık kaynağıydı."

O, çok iyi bir gözlemci olmasına kattığı titiz araştırmacılıkla, uzun ve derin bir hazırlık aşamasından sonra yazdı hep. Zengin bir düş ve düşün dünyasıyla coğrafyanın gerçekliğine yaptığı tanıklıkla doğa bilincine kattığı sevgiyle, sesiyle, rengiyle, duygusuyla yeni dünyalar kurdu. Çünkü o, Anadolu'nun bir anlatıcı için nasıl bir zenginlik içerdiğini düşünüyordu, biliyordu.

Sürekli yazdı, yaşadığı yıllar, yazdığı yıllar oldu. Yazdıkça ustalaştı, ustalaştıkça yaygınlaştı ve onun yazdıkları

ryla tanışanlar bağrına bastı bağrılarından çıkan bu yazarı. Anadolu'yu yazdı, trajik insanlık senfonilerine dönüştürdü yurdunun insanların yaşam serüvenlerini.

DÜNYAYI, ANADOLU'YU, İNSANI, TOPLUMU, DOĞAYI SEVĐİ, ÇÖZÜMLEĐ VE YAZDI

Dünyayı, doğduğu coğrafyayı, insanı, toplumu, doğayı gözlemledi, anladı, sevdi, çözümlendi ve yazdı. Önemi yitiren kültürel değerlerden çevrenin bozulmuş dengisini, insanla doğayı bütünleştirerek anlattı.

"Bütün yaşamım boyunca bir tek düşünme oldu, bundan sonra biraz daha, biraz daha güzel yazabilmek. Hikâyeden, şirden, romandan başka bir şey düşünmedim, diyebilirim. Politik yaşamım bile edebiyat ilişkisinden dolaydı. Dünyayı doğru algılayabilmek, gerçeğe daha derinlemesine inebilmek, anlatımıyla gerçekle bütünleştirilebilmek..." dedi.

ÇAĞDAŞ BİR HOMEROS

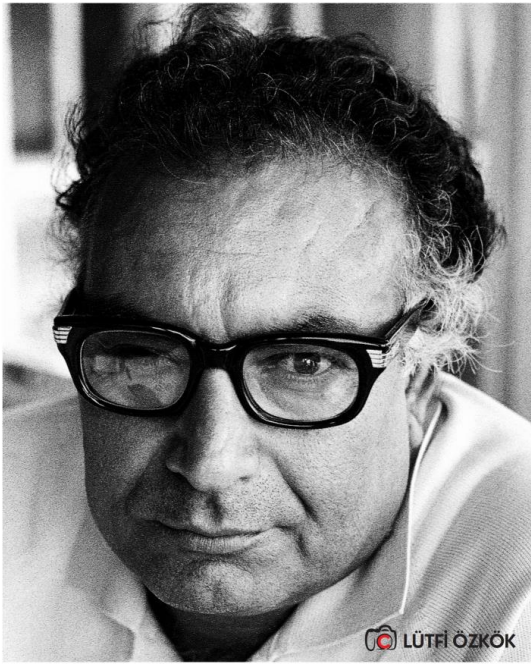
Bir şiir, türkü, eylem, destan, belge, düş, gerçeğe ve Türkiye'de en çok okunan romanlardan biri olan *İnce Memed*'le (4 cilt) parlamaya başlayan Yaşar Kemal yıldızı, Dağın Öte Yüzü'nün ciltleriyle (*Ortadirek*, *Yer Demir Gök Bakır*, *Ölmez Otu*) yine sarstı okurunu.

Çağdaş bir Homeros oldu: *Üç Anadolu Efsanesi*, *Ağrıdağı Efsanesi*, *Binboğalar Efsanesi*.

Çukurova'ya sürgün edilerek göçen ve orada kök salan ailesinin Anadolu'yla örtüşen öyküsünü "Kimsecik" üçlemesinde anlattı: *Yağmırcuk Kuşu*, *Kale Kapısı*, *Kanın Sesi*.

"Akçasaz'ın Ağaları"nda ("O iyi insanlar, o güzel atlara bindiler çekip gittiler" cümlesiyle başlayıp biten *Demirciler Çarşısı Cinayeti* ve *Yusuçuk Yusuf*), Çukurova'da birbirini yok etmek için kinle mücadele eden iki ağayı, onların ezdiği toprağı, o topraklarda yaşayan insanların doğayı yeşertmesini, feodal düzenin adım adım tükenişini anlattı.

Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, *Karincanın Su İçtiği*, *Tanyeri Horozları*, *Çıplak Deniz* *Çıplak Ada* ile tamamlanan "Bir Ada Hikâyesi"nde, *Balkan Savaşı*'ndan *Sarıkamış*'a, *Birinci Dünya Savaşı*'na savaş acılarını, Anadolu'da yaşanan iç gö-

LÜTFİ ÖZKÖK

çü, asker kaçaklarını, boşaltılan kentleri, kimsesiz kalan çocukları, yaşlıları, kadınları ve yerlerinden edilen insanların "mübadele" gereğince Yunanistan'a göç ettirilen Rumların boşalttığı bir adada yeni bir yaşam kurma mücadelesini anlattı.

Çakırcalı Efe, *Yılanı Öldürseler*, *Kuşlar da Gitti*, *Deniz Küstü*, *Hüyükteki Nar Ağacı*, *Al Gözüm Seyreyle Salih*, *Tek Kanatlı Bir Kuş* romanlarını, *Sarı Sıcak*, *Tenke*, *Bütün Hikâyeler*, *Yolda* adlı öykülerini ve bir şiir kitabını ekledi bu görkemli romanlarına: *Bugünlerde Bahar İndi*.

DİLİ, SÖYLEMİNİN TEMEL TAŞI; SÖZLÜ ANLATI GELENEĞİ

Yazdıklarında folklor ve doğa ile iç içeydi. Söz okyanusunda kulaç attı hep. Söyleminin temel taşı sözlü anlatı geleneğiydi. Geleneği bugüne ve geleceğe tasmanın ustasıydı. Çukurova yerelinden Anadolu ulusallığına, oradan dünyanın evrenselliğine uzanan bir taşıyıcılık yaptı.

Kapitalizmin, insanı ve doğayı nasıl yok ettiğini yaşamın tüm gerçekliğiyle gözler önüne serdi. Bilge halk anlatıcısı olarak, çağdaş klasik yaratıcılığına soyunan Yaşar Kemal'in yapıtlarında zenginleştirilmiş, canlı halk diliyle sunulan tadımsız meyveler evrensel birikimin ürünleriydi.

"Halkın dilini öğrenmenin büyük ola-

naklar getirdiğine" inanarak yazan Yaşar Kemal'in yazdıkları Türkçenin yüz akıdır. Edebiyatın asıl ögesinin dil olduğu bilinciyle yazdı hep. Dilinin ustalığıyla var etti kendini. "Yaşar Kemal'in dili" dendi.

Yazarlık serüveninde toplunun ve dünyanın sorunlarına sahip çıktı. *Taş Çatlarsa, Ağacın Çürüğü*, *Baldaki Tuz*, *Ustadır Arı*, *Zulmün Artsın*, *Bu Bir Çağrıdır*, *Binbir Çiçekli Bahçe*, *Röportaj Yazarlığında 60 Yıl*, *Neredesin Arkadaşım*, *Sarı Defterdekiler*, *Sevmek, Sevinmek*, *İyi Şeyler Üstüne*, *Çocuklar İnsandır* adlı kitapları, onun aydın sorumluluğunun ürünleri oldu.

İnsanı, doğayı, aşkı, sevdayı, yoksulluğu, mazlumları ve zalimleri, insanın insana ettiği yazdı. Dağları, ovaları, bataklıkları, çeşitlerini saymakla bitiremeyeceğimizi ağacın, otun, çiçeğin, köpeğin, kuşun, böceğin, rengin, kokunun, eşsiz güzellikteki doğanın ve bu doğada yaşayan insanın sesi oldu.

TOPRAĞIMIZIN, İNSANIMIZIN, SANATIMIZIN YÜZÜNÜ AĞARTTI!

Halkın yaşamının, hareketinin, "an"ının olağanüstü betimlemelerle can bulduğu ve insan sevgisinin yüceltiği bir ses oldu. Anadolu'nun sesi oldu:

"Kendimi ben Anadolu'yla oluşturduğum diyebilirim. Kendi dilimi oluştururken, Anadolu'yla oluşturduğum diyebilirim. Kendi dilimi oluşturduğum, büyüdüğüm yer değil, bir çeşit romanımın vatanıdır... Yazarlar, halkların söyleyen dilleridir. Ve yazarlar çoğu zaman üstlerine aldıkları sorumluluğun altından büyük çabalarıyla kalkmışlardır, kalkıyorlar..."

Yurdunun insanların yaşam serüvenlerini trajik insanlık senfonilerine dönüştürdü. Aydınlık, güzellik, sevgi, barış kattı toprağımıza. Ağarttı yüzünü toprağımızın, insanımızın, sanatımızın. "İnsan düşleri öldüğün gün ölür" diyen Yaşar Kemal'in düşleri, sayısı 60'ı geçen yapıtlarında ve hakkında yazılan 50'den fazla kitapta yaşamaya devam ediyor, yapıtları ve yüreğinin sesi içimizi ısıtıyor. Ne demişti o: "İnsan, evrende gövdesi kadar değil, yüreği kadar yer kaplar." ■

